

Załącznik do Uchwały Nr VI/30/2011
Rady Miejskiej w Kałuszynie
z dnia 29 kwietnia 2011 roku

Program Ochrony Środowiska Gminy Kałuszyn

na lata 2011 – 2014

z perspektywą na lata 2015 – 2018

Kałuszyn, kwiecień 2011r.

SPIS TREŚCI

1.	Informacje ogólne	3
1.1.	Podstawa prawna opracowania	3
1.2.	Cel i zakres programu	3
1.3.	Koncepcja i struktura programu	5
1.4.	Metodyka pracy nad programem	6
2.	Podstawowe założenia programu	7
2.1.	Krajowe dokumenty programowe	7
2.2.	Krajowe limity wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska	9
2.3.	Lokalne dokumenty programowe	10
3.	Ogólna charakterystyka Gminy Kałuszyn	11
4.	Ocena stanu Środowiska na terenie Gminy Kałuszyn	14
4.1.	Zasoby, jakość wód i użytkowanie	14
4.2.	Zasoby przyrodnicze	16
4.3.	Powierzchnia ziemi	18
4.4.	Powietrze atmosferyczne	21
4.5.	Hałas	22
4.6.	Promieniowanie elektromagnetyczne	23
5.	Infrastruktura techniczna związana z ochroną środowiska i źródła zagrożeń stanu środowiska	24
5.1.	Zaopatrzenie w wodę	24
5.2.	Gospodarka ściekowa	24
5.3.	Gospodarka odpadami	25
5.4.	Zagrożenia naturalne	25
5.5.	Poważne awarie przemysłowe	26
5.6.	Monitoring środowiska	28
6.	Analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń SWOT	28
7.	Cel nadrzędny, cele główne i priorytety polityki	

	ekologicznej Gminy Kałuszyn	31
8.	Długoterminowa polityka na lata 2011-2014: cele i kierunki ochrony środowiska	32
9.	Harmonogram działań krótkoterminowych	36
10.	Zarządzanie programem i kontrola realizacji programu	40
10.1.	Instrumenty zarządzania realizacją programu	40
10.2.	Monitoring realizacji programu	41
10.3.	Wskaźniki skuteczności realizacji programu	42
11.	Finansowanie zadań środowiskowych	43
11.1.	Analiza możliwości pozyskania środków na realizację programu	43

1. INFORMACJE OGÓLNE

1.1. Podstawa prawna opracowania

Ustawą z dnia 21 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2008r. Nr 25, poz. 150 ze zm.) zarządy poszczególnych szczebli administracji samorządowej zobowiązane są do sporządzania, co 4 lata, programów ochrony środowiska z perspektywą na 4 kolejne lata.

Pierwszy „*Program Ochrony Środowiska Gminy Kałuszyn*” został przyjęty Uchwałą Nr XXIII/136/05 Rady Miejskiej w Kałuszynie 18 czerwca 2005 roku. Po okresie ponad dwuletnim realizacji programu sporządzono „Raport z Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Kałuszyn za lata 2005-2007”, który przedłożono Radzie Miejskiej w listopadzie 2007 roku.

Niniejszy „*Program Ochrony Środowiska Gminy Kałuszyn na lata 2011-2014 z uwzględnieniem lat 2015-2018*”, zwany dalej *Programem*, jest drugą edycją dokumentu i jego aktualizacją uwzględniającą analizę stanu środowiska na terenie gminy oraz cele gminnej polityki ekologicznej i zadania niezbędne do jej realizacji.

1.2. Cel i zakres programu

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej zobowiązało nas do wdrażania Dyrektyw UE, stąd też i zasady polityki regionalnej Unii przekładane są na politykę naszego kraju.

Podstawowym celem *Programu* jest określenie i wdrożenie polityki ekologicznej państwa na poziomie gminnym.

Poszukiwanie rozwiązań umożliwiających wykorzystanie funduszy unijnych kierowanych w znacznym stopniu na przedsięwzięcia zmierzające do poprawy stanu środowiska lub jego ochrony stały się priorytetem po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej.

Programy ochrony środowiska powinny być spójne z:

- *Polityką Ekologiczną Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014,*

- *Strategią Rozwoju Kraju 2007-2015* przyjętą przez Radę Ministrów 27 czerwca 2006r.,
- *Narodową Strategią Spójności 2007-2013* przyjętą przez Radę Ministrów 2 sierpnia 2006 roku.

Na terenie Gminy Kałuszyn, kierunki dla opracowania Programu wytyczone są przez:

- „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Kałuszyn” przyjęte uchwałą Nr XXIX/169/96 Rady Miejskiej w Kałuszynie z dnia 16 listopada 1996 roku,
- „Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Kałuszyna” przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Kałuszynie
- „Strategię Rozwoju Gminy Kałuszyn do 2020 roku” uchwalona przez Radę Miejską w Kałuszynie w dniu 26 lutego 2005 roku,
- „Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Kałuszyn na lata 2008-2015” uchwalony uchwałą Nr XI/70/08 Rady Miejskiej w Kałuszynie z dnia 29 lutego 2008 roku.

Cele aktualnego Programu powinny wynikać z:

- weryfikacji zadań zapisanych w pierwszej edycji *Programu Ochrony Środowiska Gminy Kałuszyn*
- celów określonych w Strategii Rozwoju Gminy Kałuszyn na lata i Planu Rozwoju Lokalnego,
- zapisanych w zaktualizowanych programach ochrony środowiska, głównie powiatowym (z uwagi na brak aktualizacji programu powiatowego przy niniejszej aktualizacji uwzględnione będą cele określone w II edycji programu wojewódzkiego),
- uwarunkowań miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Aktualizacja programu ochrony środowiska stanowi uzupełnienie pierwszego programu i obejmuje lata do 2018 roku wytyczając kierunki polityki długoterminowej, natomiast w okresie czteroletnim, krótkoterminowym do 2014 roku określa operacyjny plan działań

1.3. Koncepcja i struktura programu

Planowanie polityki ekologicznej musi odbywać się w powiązaniu z polityką społeczną i gospodarczą, co rozumiane jest jako zrównoważony rozwój zapewniający zachowanie równowagi przyrodniczej przy zagwarantowaniu możliwości zaspakajania potrzeb społeczeństwa.

Aktualny Program stanowi kontynuację polityki ekologicznej gminy Kałuszyn, która dotychczas była realizowana w oparciu o przyjęty 18 czerwca 2005r. *Program Ochrony Środowiska Gminy Kałuszyn*.

Założono, że *Program* będzie wyznaczał cele i kierunki działań dla poprawy stanu środowiska zapisane w sposób otwarty dla stworzenia możliwości wprowadzania bieżącej modyfikacji programu wskutek np. dostosowywania programu do zmieniających się warunków, czy ulegających bardzo częstym zmianom obowiązujących przepisów.

Programem obejmuje się zagadnienia związane z ochroną środowiska głównie w granicach administracyjnych gminy z uwzględnieniem bezpośrednich powiązań z innymi gminami np. budowę sieci drogowej, współuczestnictwo w regionalnym systemie gospodarowania odpadami.

Struktura niniejszego Programu została przyjęta na wzór opracowanej w II edycji programu wojewódzkiego i zawiera następujące rozdziały:

Rozdział 1. Informacje ogólne

Rozdział 2. Podstawowe założenia Programu

Rozdział 3. Ogólna charakterystyka Gminy Kałuszyn

Rozdział 4. Ocena stanu środowiska na terenie gminy Kałuszyn

Rozdział 5. Infrastruktura techniczna związana z ochroną środowiska i źródła zagrożeń stanu środowiska

Rozdział 6. Analiza mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń – analiza SWOT – aspekt środowiskowy

Rozdział 7. Cel nadrzędny, cele główne i priorytety polityki ekologicznej Gminy Kałuszyn

Rozdział 8. Długoterminowa polityka na lata 2011-2018 – cele i kierunki ochrony środowiska

Rozdział 9. Plan operacyjny na lata 2011-2014

Rozdział 10. Zarządzanie programem i kontrola realizacji Programu

Rozdział 11. Finansowanie zadań środowiskowych

Rozdział 12. Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Ochrony Środowiska Gminy Kałuszyn

Jednostki uczestniczące w opracowaniu i realizacji Programu

Jednostką odpowiedzialną za opracowanie *Programu* jest Burmistrz Kałuszyna. Za przygotowanie i realizację *Programu* odpowiadają:

- Samorząd Gminy Kałuszyn uchwalając *Program* oraz inne dokumenty istotne dla Programu takie jak: Strategia Rozwoju Gminy Kałuszyn i Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Kałuszyn,
- Marszałek Województwa Mazowieckiego i Starosta Miński dysponujący instrumentami prawnymi w zakresie reglamentacji korzystania ze środowiska (pozwolenia),
- Administracja specjalna zajmująca się przestrzeganiem prawa w zakresie ochrony środowiska, monitoringiem stanu środowiska (Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska, Państwowy Wojewódzki i Powiatowy Inspektor Sanitarny, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej),
- Jednostki dysponujące środkami finansowymi na realizację (Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Zarząd Województwa Mazowieckiego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego, samorząd gminy Kałuszyn),
- Podmioty gospodarcze działające na terenie gminy, ze szczególnym uwzględnieniem jednostek oddziaływujących na stan środowiska.

1.4. Metodyka pracy nad Programem

Za podstawę do opracowania aktualizacji Programu na lata 2011-2014 z perspektywą do 2018 roku przyjęto analizę opracowań i dokumentów o znaczeniu krajowym, a przede wszystkim opracowania o znaczeniu lokalnym, takie jak:

- raport z wykonania Programu ochrony środowiska dla powiatu mińskiego,

- raport z wykonania Programu ochrony środowiska Gminy Kałuszyn,
- analiza prowadzonych działań dla poprawy stanu środowiska.

Głównymi źródłami danych charakteryzujących aktualny stan środowiska są:

- „Raport o stanie środowiska w województwie mazowieckim w 2008r.”,
- „Informacja o stanie środowiska w powiecie mińskim w 2008 roku” WIOŚ Warszawa Delegatura w Mińsku Mazowieckim,
- informacje i opracowania statystyczne, w tym Ochrona Środowiska 2008 – Warszawa 2008r.
- informacje i badania stanu środowiska uzyskane z WIOŚ Delegatury w Mińsku Mazowieckim dotyczące podmiotów gospodarczych.

Zebrane materiały i informacje poddane analizie umożliwiają określenie diagnozy stanu środowiska w gminie, słabych i mocnych jego stron, a także zdefiniowanie priorytetów ochrony środowiska, w tym zadań niezbędnych do realizacji w różnym okresie czasu w odniesieniu do polityki ekologicznej państwa i lokalnych programów strategicznych.

Zadaniem Programu z określeniem długofalowych celów głównych i kierunków działań oraz konkretnych zadań jest systematyczne kształtowanie polityki ekologicznej gminy Kałuszyn.

2. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA PROGRAMU

2.1. Krajowe dokumenty programowe

Programy ochrony środowiska sporządzane są w celu realizacji polityki ekologicznej państwa i powinny być spójne z ustaleniami wynikającymi z krajowych dokumentów programowych, a więc:

- Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014,
- Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015,
- Narodowej Strategii Spójności 2007-2013.

Założeniem polityki ekologicznej państwa jest zapewnienie rozwoju kraju przy równoważeniu celów ochrony środowiska z celami gospodarczymi i społecznymi. Zakres polityki i programów określony został w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2008r. Nr 25, poz. 150 ze zm.).

Polityka Ekologiczna Państwa określiła priorytety, wynikające z konwencji międzynarodowych i założyła 3 etapy realizacji celów oraz systematyczny proces aktualizacji przyjętych celów długookresowych, poprzez raporty i aktualizacje programów ochrony środowiska.

Efektom prowadzenia polityki ekologicznej jest przede wszystkim rozwiązanie problemów ochrony środowiska i poprawa życia mieszkańców, w tym między innymi poprzez możliwość korzystania ze środków finansowych UE, przy spełnieniu obowiązków wynikających z Traktatu Akcesyjnego.

Podstawowym dokumentem strategicznym dla rozwoju społeczno-gospodarczego Polski jest *Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015*. Zakłada równoważny rozwój przy równorzędnym rozwoju gospodarczym, społecznym i środowiskowym z uwzględnieniem rozwoju gospodarki światowej i celów stawianych przez UE. Wśród priorytetów strategii znajduje się „poprawa infrastruktury podstawowej: technicznej i społecznej”, poprzez realizację inwestycji z zakresu ochrony środowiska, w szczególności uwzględniających ochronę zasobów wodnych, poprawiających stan czystości i jakość wody oraz powietrza, zapewniających oszczędność energii, zabezpieczających przed katastrofami naturalnymi itd.

Dokumentem strategicznym do określenia priorytetów i obszarów wykorzystania oraz systemów wdrażania funduszy unijnych jest Narodowa Strategia Spójności 2007-2013. Jej celem jest tworzenie warunków dla konkurencyjności polskiej gospodarki. Strategia ma być realizowana przy pomocy Programów Operacyjnych i 16 Regionalnych PO. Jednym z programów jest Program Operacyjny Infrastruktura i środowisko realizowany przez 14 priorytetów.

2.2. Krajowe limity wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska

Negocjacje Polski z Unią Europejską w obszarze *środowisko* zakończyły się 26 października 2001r., a 25 listopada 2002r. UE przyjęła stanowisko i potwierdziła wynegocjonowane warunki, godząc się na okres przejściowy w zakresie emisji zanieczyszczeń do powietrza. Przystąpienie Polski do UE – 1 maja 2004r. wymagało dostosowania przepisów krajowych do przepisów i standardów UE oraz osiągnięcia najpóźniej do 2010 roku określonych limitów związanych z racjonalnym wykorzystaniem zasobów i poprawą środowiska.

Limity te zakładają:

- zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do 1990r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle),
- ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50% w stosunku do 1990r. (w przeliczeniu na jednostkę produkcji),
- ograniczenie zużycia energii o 50% w stosunku do 1990r. i o 20% w stosunku do 2000r. (w przeliczeniu na jednostkę produkcji lub PKB),
- dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu z 1990r.,
- odzyskanie i powtórne wykorzystanie, co najmniej 50% papieru i szkła z odpadów komunalnych,
- pełną likwidację zrzutów nieczyszczonych ścieków z miast i zakładów przemysłowych,
- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzonych do wód powierzchniowych w stosunku do stanu z 1990r., z przemysłu o 50%, z gospodarki (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30% i ze spływu powierzchniowego o 30%,
- ograniczenie emisji pyłów o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, niemetalowych lotnych związków organicznych o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu w 1990r.,

- do końca 2005r. wycofania z użytkowania etyliny i przejście wyłącznie na stosowanie benzyny bezołowiowej.

Wartości określonych limitów krajowych są obowiązujące we wszystkich politykach sektorowych i programach gospodarowania. Nie dokonano podziału limitów krajowych na regionalne i lokalne. Można natomiast na ich podstawie określać tempo realizacji polityki ekologicznej państwa, czy poprawy stanu środowiska na szczeblu lokalnym.

2.3. Lokalne dokumenty programowe

Strategia Rozwoju Gminy do 2020 roku jest nadrzędnym dokumentem, służącym do długookresowego planowania rozwoju gminy. Określa misję gminy w przyszłości: *Kształtowanie nowoczesnej, usługowo-rolniczej gminy o ponadlokalnym znaczeniu i aktywności, z rozwiniętym centrum miejskim, gminy oferującej przyjezdnym i przedsiębiorcom dobre warunki zamieszkania, inwestowania, pracy i wypoczynku a młodzieży znakomitą bazę oświatową i atrakcyjne miejsca pracy, gminy rozwijającej się w oparciu o zasady ekorozwoju i społeczeństwa obywatelskiego.*

Osiągnięcie celu nadrzędnego, jakim **jest poprawa jakości życia mieszkańców poprzez trwały, zrównoważony, wielofunkcyjny rozwój społeczno – gospodarczy i wzrost konkurencyjności gminy w wymiarze przestrzennym, społecznym i gospodarczym** będzie realizowana poprzez stałe i konsekwentne dążenie do stworzenia optymalnych warunków do rozwoju jednostki, rodziny jak i całej społeczności w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju, z uwzględnieniem zasobów środowiskowych i dziedzictwa kulturowego gminy oraz ambicji, aktywności i przedsiębiorczości mieszkańców.

Samorząd jest zobowiązany do zapewnienia odpowiednich warunków życia, pracy i wypoczynku, wspierania rozwoju przedsiębiorczości skutkującej zwiększeniem pozycji konkurencyjnej gminy oraz dbałości o środowisko.

Jednostką bezpośrednio odpowiadającą za monitorowanie i wdrażanie Strategii jest Burmistrz Kałuszyna.

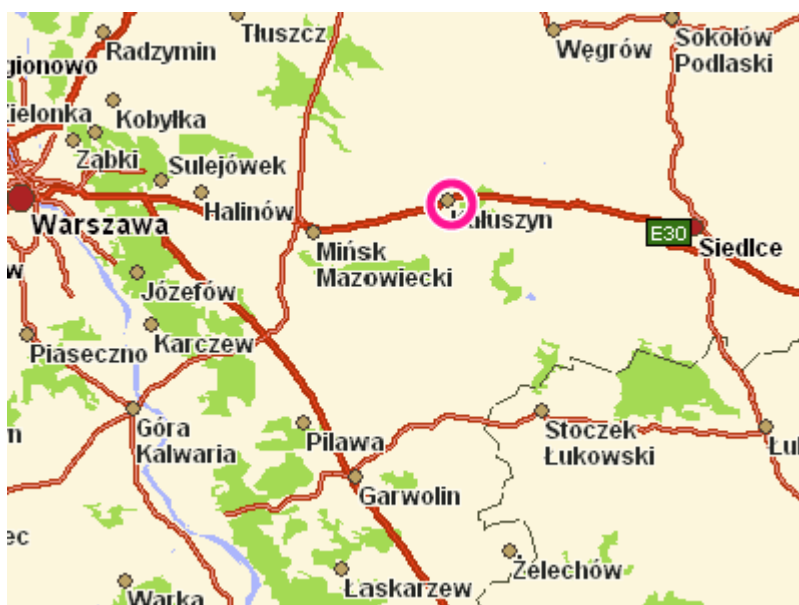
Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Kałuszyn na lata 2008-2015 jest dokumentem wyznaczającym katalog zadań i projektów do realizacji w określonym horyzoncie czasowym. W planie, stanowiącym doprecyzowanie i uszczegółowienie zapisów Strategii, określone są konkretne działania, w tym w zakresie rozwoju gminy przy zapewnieniu ochrony środowiska, np.:

- budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej, w szczególności infrastruktury drogowej, sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków, z drugiej strony rozwój infrastruktury turystycznej,
- najważniejszym zadaniem ramach ochrony środowiska i gospodarki odpadami jest współdziałanie gminy w budowie Zintegrowanego Systemu Gospodarki Odpadami.

Założenia niniejszego *Programu* muszą być spójne z *Polityką Ekologiczną Państwa*, krajowymi i lokalnymi dokumentami strategicznymi, w tym ze szczególnym uwzględnieniem *Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Mińskiego i Raportem z jego realizacji za lata 2005-2009*.

Opracowywane i aktualizowane programy ochrony środowiska, zgodnie z przepisami, uchwalane są w różnych terminach początkowych, z tego względu, ażeby określone cele oraz zadania realizowane na poszczególnych szczeblach zarządzania uzupełniały się w dążeniu do zachowania i poprawy stanu środowiska oraz osiągnięcia krajowych limitów wykorzystania zasobów naturalnych.

3. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY KAŁUSZYN

Gmina Kałuszyn należy do powiatu mińskiego i usytuowana jest we wschodniej części województwa mazowieckiego, w odległości 57 km od Warszawy, 18 km od Mińska

Mazowieckiego i 33 km od Siedlec. Gminę przecina droga krajowa nr 2, która jest główną trasą komunikacyjną łączącą Warszawę z wschodnią częścią Polski i przejściem granicznym w Terespolu. Od Kałuszyna do najbliższej stacji kolejowej jest 5 km – w miejscowości Mrozy.

Gmina Kałuszyn graniczy z gminami:

- od północy: Grębków, Wierzbno, Dobre;
- od zachodu: Jakubów;
- od południa: Mrozy, Cegłów;
- od wschodu: Kotuń.

W skład Gminy wchodzi miasto Kałuszyn i 28 sołectw: Abramy, Budy Przytockie, Chrościce, Falbogi, Garczyn Duży, Garczyn Mały, Gołębiówka, Kazimierzów, Kluki, Leonów, Marianka, Milew, Mroczyki, Nowe Groszki, Olszewice, Patok, Piotrowina, Przytoka, Ryczołek, Stare Groszki, Sinołęka, Szembory, Szymony, Wąsy, Wity, Wólka Kałuska, Zimnowoda, Żebrówka.

Obszar miasta i gminy obejmuje 9.441 ha, w tym: miasto zajmuje powierzchnię 1.230 ha, zaś gmina 8.211 ha.

Gmina Kałuszyn liczy 6.158 Mieszkańców, z czego mieszkańcy miasta stanowią 48% tej liczby, zaś mieszkańcy terenów wiejskich 52%. Gęstość zaludnienia na wsi nie przekracza 39 os/km², w mieście – 236 os/km² (średnia dla całej gminy: 65 os/km²).

Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 2 Warszawa – Terespol, która ma znaczenie ponadlokalne.

W strukturze użytków rolnych, stanowiących ponad 63% powierzchni Gminy, dominują grunty rolne (tabela nr 1). Poważnym problemem jest jednak zwiększająca się powierzchnia gruntów rolnych nieuprawianych. Obecnie odłogi stanowią już ok. 26% gruntów rolnych.

Wyszczególnienie	Powierzchnia	
	ha	%
Użytki rolne	6004,84	100,0
W tym: grunty orne	4315,46	71,87
Łąki	1281,62	21,34
pastwiska	334,82	5,58
sady	72,94	1,21

Struktura podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy Kałuszyn uległa znacznym zmianom po roku 1989. Nastąpił wzrost aktywności ekonomicznej społeczeństwa, który znalazł odzwierciedlenie głównie w

strukturze własnościowej podmiotów gospodarki narodowej – obecnie w strukturze tej przeważa własność prywatna (ponad 90%). W rejestrze REGON na terenie Gminy zarejestrowanych jest 460 podmiotów gospodarczych. Podział podmiotów wg miejsc funkcjonowania oraz sektorów własnościowych przedstawia poniższa tabela.

Wyszczególnienie	Miasto Kałuszyn	Kałuszyn obszar wiejski	Gmina Kałuszyn
Sektor publiczny	11	2	13
Sektor prywatny	286	161	447
OGÓŁEM	297	163	460

Największa ilość podmiotów gospodarczych tj. 394 prowadzi działalność w oparciu o wpis do ewidencji działalności gospodarczej.

Do średnich przedsiębiorstw działających na terenie gminy należą:

- Zakład Chemiczny “Libella” w Kałuszynie - produkcja środków czystości
- PHU “POSTi” w Kałuszynie - pakowanie herbaty i kawy
- PHU “ANGO” w Chrościcach - dystrybucja i handel artykułami spożywczymi
- Przedsiębiorstwo “Myrra – Seen” w Kałuszynie – produkcja akumulatorów

Do małych przedsiębiorstw i zakładów usługowo-handlowych działających na terenie Gminy należą:

- Światło System “Plexiform” w Szymonach - produkcja lamp i opraw oświetleniowych
- Zakład w Wólce Kałuskiej – ocynkownia blach
- Supersam “EDHAN” w Kałuszynie – sklep spożywczo-gospodarczo-chemiczny
- Sklep “TOPAZ” w Kałuszynie – branża spożywczo-gospodarczo-chemiczna
- Zakład Usługowy “EMA” w Kałuszynie – szycie
- Firma “TEXPOL” w Marysinie – skup odzieży odpadowej, produkcja czyścidł

Poza sektorem małych i średnich przedsiębiorstw, w mieście funkcjonują jednostki sfery budżetowej: Urząd Miejski, placówki oświatowe, służby zdrowia, kultury (Dom Kultury, Biblioteka Publiczna), Ośrodek Pomocy Społecznej, zakłady budżetowe gminy: Zakład Gospodarki Komunalnej i Przedszkole Miejskie oraz jednostki sfery obsługi ludności: banki, poczta, stacje benzynowe oraz gazowe, hotele, zakłady gastronomiczne oraz ok. 30 placówek handlowych, z czego większość z branży spożywczej.

Analiza ilości, wielkości oraz charakterystyka podmiotów gospodarczych wskazuje, że gospodarka Gminy opiera się na tradycyjnych gałęziach, z dominacją handlu i usług.

4. OCENA STANU ŚRODOWISKA NA TERENIE GMINY KAŁUSZYN

Rozdział zawiera podstawowe informacje o stanie środowiska naturalnego na terenie gminy Kałuszyn w poszczególnych jego elementach. Materiałami źródłowymi są dane gromadzone przez WIOŚ w Warszawie, Delegaturę w Mińsku Mazowieckim w ramach monitoringu środowiska oraz pozyskane informacje z innych jednostek (Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie Oddział w Sokołowie Podlaskim Inspektorat w Mińsku Mazowieckim itp.).

4.1. Zasoby, jakość wód i użytkowanie

Wody podziemne

Wody podziemne na potrzeby mieszkańców pobierane są z ujęć: „Kałuszyn”, „Sinołęka” i „Garczyn Duży”. Ujęcia te znajdują się na terenie gminy Kałuszyn. Ujęcie wody „Kałuszyn” to dwie studnie głębinowe. Pobierana woda nie wymaga uzdatnienia. Ujęcie wody „Sinołęka” to również dwie studnie głębinowe. Woda nie wymaga uzdatnienia. Ujęcie wody „Garczyn Duży” to cztery studnie głębinowe. Woda pobierana z tego ujęcia wymaga poddania jej procesom uzdatniania przez napowietrzenie i filtrowaniu przez filtr uaktywniony związkami manganu.

Mieszkańcy gminy zaopatrywania są także z wodociągu „Gołębiówka” dostarczający wodę z ujęcia znajdującego się poza terenem gminy.

Od 2005 r wszystkie miejscowości zaopatrywane są w wodę z sieci wodociągowej.

Zagrożenie zanieczyszczeniem wód podziemnych powodowane jest przez:

- infiltrację zanieczyszczeń z wód powierzchniowych (w dolinach rzek);
- migrację wgłębną zanieczyszczeń związków chemicznych z obszarów rolniczych, terenów zurbanizowanych i komunikacyjnych o słabej izolacji gruntu nad warstwą wodonośną;
- eksploatację surowców mineralnych, która może powodować przerwanie warstwy izolacyjnej nad warstwą wodonośną.

Wody podziemne wymagają ochrony głównie z powodu ich wykorzystywania jako podstawowe źródło dla celów zaopatrzenia ludności w wodę. Stanowią one również rezerwę wody pitnej dla przyszłych pokoleń.

Wody powierzchniowe.

Gmina Kałuszyn położona jest w dorzeczu Bugu, na pograniczu Kotliny Warszawskiej na zachodzie i Wysoczyzny Siedleckiej na wschodzie.

Mazowsze stanowi kotlinę, która na wschód od Wisły podnosi się łagodnie osiągając pod Kałuszynem 223 m. Ta wyniosłość terenu silnie rozcięta przez erozje cieków wodnych nazywana jest „guzem kałuszyńskim”. Ze względu na to, że początek bierze tu kilka rzek płynących do Wisły i Bugu, nazywany jest również „kałuszyńskim węzłem wodnym”.

W pobliżu miejscowości Chrościce i Wólka Kałuska przepływa rzeka Rządza, która w początkowym biegu płynie w kierunku południowym i południowo-zachodnim, a następnie kieruje się ku północnemu zachodowi.

Od wsi Wity przez miasto Kałuszyn, grunty Olszewic i Szymon przepływa rzeka Witkówka kierująca się ku południowemu wschodowi.

W pobliżu miejscowości Mrocзки, Milew i Sinołęka przepływa rzeka Gawroniec kierująca się ku północnemu zachodowi.

Podstawowym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych są ścieki komunalne pochodzące z jednostek osadniczych.

Zanieczyszczenie wód powierzchniowych spowodowane nieracjonalną gospodarką ich zasobami oraz odprowadzaniem do nich ścieków powoduje ograniczenie ich wykorzystania gospodarczego, turystycznego i ekologicznego.

Podstawowym źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych są:

- ścieki komunalne z jednostek osadniczych;
- wody opadowe z terenów zurbanizowanych;
- spływy powierzchniowe z terenów rolniczych (głównie związki biogenne) i komunikacyjnych.

4.2. Zasoby przyrodnicze

Na terenie gminy Kałuszyn występuje 5 pomników przyrody i jeden użytek ekologiczny. Pomnikami przyrody ustanowiono 4 drzewa oraz 3 głazy narzutowe. Drzewa uznane za pomniki przyrody to:

- lipa drobnolistna zlokalizowana na terenie probostwa Parafii Rzymsko-Katolickiej w Kałuszynie;
- lipa drobnolistna „Renata” znajdująca się w parku podworskim w Sinołęce,
- dwa dęby w miejscowości Leonów.

Głazy narzutowe uznane za pomniki przyrody znajdują się na gruntach wsi Garczyn Duży, są to:

- średnioziarnisty granit różowy;
- drobnoziarnisty granit różowy;
- gnejs szary.

Użytek ekologiczny „Sosny Olszewickie” został zatwierdzony w 2001r. Stanowi on starodrzew sosnowy w wieku ok. 300 lat. Użytek zajmuje obszar o powierzchni 0,22 ha. Stanowi unikatowe stanowisko sosny zwyczajnej o zachowanym naturalnym pokroju korony.

Na terenie Gminy znajduje się fragment rezerwatu Przełom Witówki, który zajmuje obszar łącznie 92,11 ha, z czego 6,25 ha w gminie Kałuszyn. Pozostała część rezerwatu znajduje się w obrębie gminy Mrozy. Na obszarze rezerwatu 88,14 ha zajmują lasy, 1,53 ha bagna, 0,9 ha bagna i pastwiska.

Wzdłuż rzeki Witówki II ciągnie się ols porzeczkowy, z dużym udziałem chronionej porzeczeki czarnej. W kompleksie z olsem występują łągi: łąg przystrumykowy, łąg wiązowo-jesionowy oraz grąd lipowo-grabowy i bór mieszany. Na terenie rezerwatu znajdują się także szuwary turzycy błotnej i zespół sitowia leśnego.

Na terenie rezerwatu występują gatunki chronione: wawrzynek wilczelyko, lilia złotogłów, storczyk Fuscha, storczyk szerokolistny, grązel żółty, listera jajowata, kruszczyk szerokolistny, kopytnik pospolity, bagno zwyczajne, grzybień biały, turówka wonna, kruszyna, kalina.

Do ciekawych gatunków zaliczyć można: narecznicę szerokolistną, porzeczkę alpejską, kokorycz pełną, ligustr pospolity, czermień błotną, brodobrzankę wodną, wiechlinę odległokłosą.

Zarejestrowano również występowanie następujących ptaków: brodziec samotny, wodnik, myszołów zwyczajny, mysikrólik, kobuz, słonka, puszczyk.

Miński Obszar Chronionego Krajobrazu został utworzony w 1986r. zajmuje obszar 29316 ha, rozciągający się na długości 30 km wzdłuż drogi Warszawa-Terespol. W jego skład wchodzi tereny należące do gmin: Dębe Wielkie, Mińsk Mazowiecki, Siennica, Cegłów, Mrozy, Jakubów, Kałuszyn. Około 8% powierzchni Mińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu należy do gminy Kałuszyn.

Najliczniej reprezentowanymi zbiorowiskami w Mińskim Obszarze Chronionego Krajobrazu są bór świeży, bór mieszany i lasy mieszane. Dotychczas stwierdzono występowanie 703 gatunków roślin naczyniowych, w tym 12 objętych ochroną ścisłą, 10 – ochroną częściową i 51 taksonów uznawanych za rzadkie. Niektóre z nich to: pióropusznik strusi, widłak torfowy, lilia złotogłów, kokorycz pełna, niezapominajka skąpokwiatowa, janowiec skrzydlasty, bodziszek żałobny, cibora żółta, groszek czerniejący.

Na terenie stawów rybnych w Gołębiówce, stanowiących regionalne ostoje ptaków występują: rybitwy czarne, bączki, zielonki, czernice, perkozy. Osobliwością jest stanowisko ogorzałki.

Różnorodność ekosystemów znajdujących się na terenie gminy Kałuszyn pozwala na bytowanie różnorodnych gatunków roślin i zwierząt. Żyją tu wszystkie gatunki sikor. Wzrasta liczba ptaków drapieżnych – pustułka,

krogulec, myszołów, błotniak stawowy i łąkowy. Z ptaków przebywających okresowo występują orzeł bielik żerujący na stawach rybnych w Gołębiówce, kania czarna i bocian czarny. Na terenie stawów rybnych w Gołębiówce obserwować można łyski, łabędzie, perkozy, żurawie. W okolicach Groszek Nowych i Starych obserwować można zaskrońce. Na terenie gminy Kałuszyn występuje także zwierzyna łowna: sarny, dziki, bażanty, kuropatwy. Pojawiły się stanowiska żerowanie bobrów na rzece Rządzy. Z bezkręgowców obserwować można motyle: mieniak, rusałki.

4.3. Powierzchnia ziemi

Gleby

Ustawa Prawo ochrony środowiska przewiduje ochronę gleb, która powinna być prowadzona w ramach ochrony powierzchni ziemi. Ochrona polega na racjonalnym gospodarowaniu, zachowującym możliwości ich produkcyjnego wykorzystania oraz zatrzymania jakości na poziomie co najmniej wymaganych standardów, określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002r w sprawie standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi.

Na terenie gminy Kałuszyn nie występują gleby klasy I i II. Około połowę użytków rolnych stanowią gleby klas V i VI.

Klasa bonitacyjna	Użytki rolne (ha)	Użytki rolne (%)
I	-	-
II	-	-
III	437	6,5
IV	2387	35,6
V	2229	33,2
VI	1497	22,3
VIz	164	2,4
Razem:	6714	100

Gleby na terenie Gminy są słabo urodzajne – V i VI klasy: bielicowe, szczyrki i gleby piaszczyste. Lasy i grunty leśne zajmują 23,3% powierzchni Gminy, w części południowej należą do Mińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Najslabsze bonitacyjnie gleby znajdują się w Wólce Kałuskiej, Gołębiówce, Ryczołku, Mariance, Klukach i Chrościcach. Natomiast najlepsze we wsiach: Sinołęka, Zimnowoda, Garczyn Duży, Garczyn Mały, Patok oraz Piotrowina.

Z badań wykonanych w 2003r przez Stację Chemiczno-Rolniczą w Wesolej dotyczących potrzeb wapnowania i zasobności gleb wynika, że gleby w miejscowościach objętych badaniem są silnie zakwaszone. Badania przeprowadzono na użytkach rolnych i użytkach zielonych, w miejscowościach: Falbogi, Kałuszyn, Patok, Olszewice, Wąsy i Wity. Z wykonanych badań wynika, że na 66% użytków rolnych i 54% użytków zielonych objętych badaniem wykonanie wapnowania jest konieczne. Tylko na 2% użytków rolnych i 8% użytków zielonych potrzebę wapnowania uznano za zbędną.

Stacja Chemiczno-Rolnicza w Wesolej wykonała także badania gleb w ww. miejscowościach pod względem zawartości mikroelementów. Pod względem zawartości fosforu 39% użytków rolnych i 54% użytków zielonych miało niski poziom fosforu. Bardzo wysoką zawartość fosforu wykazywało 8% użytków rolnych i 8% użytków zielonych. Pod względem zawartości potasu 45% użytków rolnych wykazywało niską zawartość potasu, a 62% użytków zielonych wykazywało bardzo niską zawartość tego pierwiastka. Tylko 1% użytków rolnych wykazuje bardzo wysoką zawartość potasu. Pod względem zawartości magnezu 36% użytków zielonych i 54% użytków zielonych wykazuje bardzo niską zawartość tego mikroelementu. Natomiast tylko 4% użytków rolnych wykazuje bardzo wysoka jego zawartość.

W świetle przedstawionych badań problem gospodarczy i ekologiczny stanowi zakwaszenie gleb. Powoduje ono ograniczenie wykorzystania przez rośliny składników pokarmowych oraz istotne obniżenie ich przydatności rolniczej.

Mniejsze zagrożenie powoduje erozja wietrzna gleb. Terenami zagrożonymi erozją są grunty wykorzystywane pod intensywne uprawy polowe. Na tych terenach występuje również niedobór zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, spełniających rolę wiatrochronu.

Surowce mineralne

Na terenie gminy Kałuszyn występują złoża kruszywa naturalnego.

Obszary górnicze zlokalizowane są na gruntach wsi: Kazimierzów, Ryczołek, Olszewice i Przytoka. Na terenie wsi Kazimierzów znajdują się następujące złoża wpisane do rejestru obszarów górniczych: KAZIMIERZÓW, KAZIMIERZÓW I, KAZIMIERZÓW II, KAZIMIERZÓW III. Na terenie wsi Ryczołek są to złoża RYCZOŁEK, RYCZOŁEK I, RYCZOŁEK II, RYCZOŁEK III, RYCZOŁEK IV, RYCZOŁEK V i RYCZOŁEK VI. Na terenie wsi Olszewice występują złoża: OLSZEWICE, Olszewice I i OLSZEWICE – W. Na terenie wsi Przytoka są to: PRZYTOKA, PRZYTOKA I, PRZYTOKA II, PRZYTOKA III, PRZYTOKA IV, PRZYTOKA V, PRZYTOKA VI.

Eksploatowane złoża to kopaliny pospolite o znaczeniu lokalnym. Wykorzystywane są na potrzeby budownictwa i drogownictwa.

Eksploatacja istniejących złóż wymaga stworzenia warunków racjonalnego, ekonomicznie uzasadnionego ich zagospodarowania, zgodnie z maksymalną ochroną walorów krajobrazowych, a następnie rekultywacji terenów poeksploatacyjnych na cele leśne lub rolne.

Ochrona zasobów kopalin powinna polegać na ograniczaniu ich wydobycia do wielkości gospodarczo uzasadnionej.

Prowadzenie wydobycia złóż na terenie gminy powinno być ograniczane a szczególnie na terenach o dużych walorach przyrodniczych nie powinno być realizowane. Do obszarów tych należą parki krajobrazowe, użytki ekologiczne, obszary chronionego krajobrazu, cenne kompleksy leśne lub objęte ochroną formy geomorfologiczne.

Lasy

Kompleksy leśne stanowią ok. 23% powierzchni gminy Kałuszyn. Lasy państwowe obejmują około 200 ha, natomiast lasy prywatne zajmują około 1900 ha. Do lasów państwowych należą zinwentaryzowane kompleksy leśne:

- uroczysko Sinołęka I – 93,7 ha;
- uroczysko Sinołęka II – 20,41 ha;
- uroczysko Groszki Stare – 14,2 ha;
- uroczysko Groszki Nowe – 83 ha;

oraz kompleksy przejęte przez Lasy Państwowe z Państwowego Funduszu Ziemi w latach 1980-2000:

- uroczysko Mroczyki – 6,9 ha;

- uroczysko Wąsy – 4,6 ha;
- uroczysko Wity – 4,6 ha;
- uroczysko Chrościce – 5,3 ha;
- uroczysko Kluki – 4,77 ha;
- uroczysko Wólka Kałuska – 30,3 ha;
- uroczysko Ryczołek – 2,88 ha;
- oraz kilka mniejszych.

W 85% są to bory mieszane i bory mieszane świeże. Gatunkiem dominującym jest sosna zwyczajna sadzona na gruntach porolnych. Bardziej różnorodny charakter posiadają lasy południowo-wschodniej części gminy.

Przeciętny wiek drzewostanu waha się od 35-45 lat. Specyficzną cechą struktury tych drzewostanów jest duże rozdrobnienie. Około 190 małych kompleksów lasów państwowych rozmieszczonych jest w promieniu 7 km. Przeciętne działka leśna liczy około 1,5-2 ha.

Wtórne lasy sosnowe łatwo ulegają degradacji, której przejawem jest zakrzewienie lub zadarnienie. Ze względu na trwałość naturalnego układu biologicznego najbardziej niepokojący problem budzi zasośnienie. Masowe nasadzenia sosny prowadzą do zubożenia gleby.

4.4. Powietrze atmosferyczne

Teren gminy Kałuszyn charakteryzuje się stosunkowo niewielkim stopniem zanieczyszczenia powietrza. Substancje zanieczyszczające powietrze pochodzą w przeważającej mierze z procesów energetycznego spalania paliw w gospodarstwach domowych oraz w niewielkich zakładach usługowo-produkcyjnych, obiektach użyteczności publicznej, a także z komunikacji, która wraz ze wzrostem natężenia ruchu staje się coraz bardziej uciążliwa.

Na terenie miasta Kałuszyn występują dwie kotłownie lokalne przy ul. Zamojskiej i ul. Polnej zarządzane przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Kałuszynie. Kotłownia przy ul. Zamojskiej wyposażona jest w dwa kotły węglowe typu RUMIA 410. Kotłownia lokalna przy ul. Polnej wyposażona jest w dwa kotły węglowe typu RUMIA 350. Kotłownie te nie wymagają uzyskania decyzji na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza.

Również budynki wielorodzinne w miejscowościach Sinołęka i Gołębiówka ogrzewane są z wykorzystaniem kotłów na paliwa stałe.

Mieszkańcy gminy nie mają dostępu do gazu sieciowego.

Zanieczyszczenie powietrza występujące na terenie gminy związane jest także z ruchem komunikacyjnym. Szczególnie przy trasie drogi krajowej nr 2 przebiegającej przez miasto Kałuszyn.

Na terenie gminy Kałuszyn brak jest zakładów produkcyjnych, z których emisja zanieczyszczeń do powietrza powodowałaby jego znaczne pogorszenie.

Badania w zakresie emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie gminy Kałuszyn nie są prowadzone.

Zgodnie z art.91 ustawy – Prawo ochrony środowiska dla stref, w których stwierdzono przekroczenia poziomów dopuszczalnych, powiększonych o margines tolerancji, docelowych lub celów długoterminowych, konieczne jest opracowanie przez sejmik województwa mazowieckiego *Programów Ochrony Powietrza*, mających na celu doprowadzenie do osiągnięcia standardów jakości powietrza w danej strefie.

4.5. Hałas

Obszar gminy Kałuszyn jest zróżnicowany pod względem klimatu akustycznego z powodu nierównomierności rozkładu źródeł emisji oraz różnorodności czynników wpływających na jego rozprzestrzenianie.

Na terenie gminy Kałuszyn nie są prowadzone badania pod względem emisji hałasu. Jednakże z ogólnych danych wynika, że hałas przemysłowy nie stanowi większego zagrożenia dla mieszkańców gminy Kałuszyn.

Jednym z największych zagrożeń i uciążliwości jest hałas komunikacyjny. Jest on szczególnie dotkliwy szczególnie dla mieszkańców miasta Kałuszyn, przez który przebiega trasa drogi krajowej nr 2. Miasto Kałuszyn nie posiada jeszcze obwodnicy, a hałas komunikacyjny wynikający z przebiegu drogi krajowej koncentruje się na ul. Warszawskiej.

Wzrost poziomu hałasu komunikacyjnego wynika z postępującego rozwoju, gdyż zasadniczą rolę w kształtowaniu hałasu komunikacyjnego

odgrywa natężenie ruchu pojazdów. Ponadto, wzrost emitowanego hałasu zależy od mocy akustycznej pojazdów oraz rodzaju, stanu i układu dróg.

Poza miastem Kałuszyn hałas komunikacyjny odczuwalny jest również przy trasie drogi krajowej nr 2, na której odbywa się ruch tranzytowy.

W zarządzie gminy pozostaje w chwili obecnej 62,74km dróg gminnych. Zdecydowana większość z nich – 51,44 kilometrów – zakwalifikowana została jako drogi gruntowe. Stanowi to prawie 61% ogólnej długości dróg zarządzanych przez gminę. Nawierzchnię bitumiczną posiadają drogi gminne o łącznej długości 6,7kilometra, jednak część z nich, wybudowana w latach wcześniejszych, uległa poważnemu zniszczeniu.

Zły stan nawierzchni dróg przy wzrastającym natężeniu ruchu powoduje wzrost emisji hałasu oraz zwiększoną emisję zanieczyszczeń do powietrza.

4.6. Promieniowanie elektromagnetyczne

Praca obiektów radiokomunikacyjnych, radiolokacyjnych, linii energetycznych i różnych urządzeń elektrycznych powoduje wytwarzanie pól elektromagnetycznych.

Najwięcej kontrowersji budzi emisja promieniowania elektromagnetycznego z anten nadawczo-odbiorczych stacji bazowych telefonii komórkowej. Przy czym wszystkie urządzenia emitujące promieniowanie na terenie gminy (wieże wolnostojące lub na obiektach) występują poza zasięgiem przebywania ludzi – (promieniowanie emitowane jest w wiązках i ich rozprzestrzenianie się zależy m. In. od mocy zainstalowanych urządzeń, ustawienia anteny).

Bezpośrednio, oddziałuje natomiast na ludzi emisja z różnych urządzeń, w tym z wielu powszechnie użytkowanych gospodarstwa domowego, których wpływ na zdrowie ludzi nie jest ostatecznie rozpoznany.

Na terenie gminy Kałuszyn nie prowadzi się badań monitoringowych w zakresie pomiarów pól elektromagnetycznych, z wyjątkiem pomiarów kontrolnych np. przed oddaniem do użytkowania nowych instalacji emitujących pola elektromagnetyczne (zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 listopada 2002r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i

natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy – Dz.U. Nr 217, poz. 1833).

5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA ZWIĄZANA Z OCHRONĄ ŚRODOWISKA I ŹRÓDŁA ZAGROŻEŃ STANU ŚRODOWISKA

5.1. Zaopatrzenie w wodę

Wody podziemne dla zaopatrzenia mieszkańców gminy Kałuszyn pobierane są z ujęć wód podziemnych (czwartorzędowych).

Na terenie gminy Kałuszyn funkcjonują trzy stacje uzdatniania wody:

- w miejscowości Garczyn Duży – największa stacja o wydajności 1587 m³ na dobę, (współwłasność ½ z Gminą Jakubów),
- w mieście Kałuszyn – stacja o wydajności 1056 m³ na dobę,
- w miejscowości Sinołęka – stacja o wydajności 55 m³ na dobę.

Do sieci wodociągowej o długości 91 km, podłączonych jest prawie 100% mieszkańców. Dostępu do wody z ujęć zbiorowych nie posiadają jedynie mieszkańcy rozproszonych zabudowań we wsi Marysin.

Na terenie Miasta zamontowanych jest 50 hydrantów p. pożarowe, a na terenach wiejskich jest ich 202.

W granicach administracyjnych Miasta funkcjonuje 16 źródeł ulicznych.

5.2. Gospodarka ściekowa

W 2001 roku oddano do użytku biologiczno-mechaniczną oczyszczalnię ścieków w Kałuszynie o wydajności początkowej 250 m³ na dobę, z możliwością zwiększenia wydajności do ponad 1000 m³ na dobę. Wraz z oczyszczalnią oddano do użytku 3,2 km sieci kanalizacyjnej, zrealizowanej w ramach I etap przedsięwzięcia budowy kanalizacji. Od tego czasu sieć była systematycznie rozbudowywana. Na koniec 2010 roku Kałuszyn długość wybudowanej kanalizacji wynosiła 23,64 km i podłączono do niej 667

nieruchomości. Dzięki realizacji tej inwestycji wzrosła atrakcyjność pobytowa i inwestycyjna Kałuszyna.

5.3. Gospodarka odpadami

W związku z tym, że równoległe do opracowania aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Kałuszyn opracowana jest aktualizacja Planu Gospodarki Odpadami w niniejszym dokumencie pominięto to zagadnienie.

5.4. Zagrożenia naturalne

Susze

Nasilające się, w ostatnich latach zjawisko suszy stanowi istotny problem z punktu widzenia użytkowników wody, szczególnie rolnictwa i wpływu na przyrodę. Występowanie suszy jest zagrożeniem dla upraw rolnych. Skutkiem długotrwałych okresów suszy jest nasilające się zjawisko obniżania się wód gruntowych i poziomu wody w rzece oraz zbiornikach. Jednym z zadań budowanego zbiornika retencyjno-rekreacyjnego „Karczunek” ma być poprawa alimentacji warstw wodonośnych i stosunków wodnych w glebie oraz wyrównanie przepływów w rzece Witkówce, co w pewnej mierze może ograniczyć skutki suszy.

Pożary

Pożar to niekontrolowane rozprzestrzenianie się ognia, które stwarza zagrożenie dla ludzi i obiektów objętych pożarem. Warunkiem zapoczątkowania i przebiegu procesu, jakim jest pożar (podobnie jak w procesie spalania) jest istnienie czworokała spalania:

- materiał palny,
- utleniacz,
- ciepło,
- skomplikowane reakcje łańcuchowe.

Pożary należą do grupy najważniejszych zagrożeń. W ich mnogości dostrzegamy różne przyczyny ich powstawania. Są wśród nich: wady i niewłaściwa eksploatacja urządzeń elektrycznych i ogrzewczo-kominowych, wady urządzeń technicznych, źle rozwiązane procesy technologiczne, wreszcie działanie sił przyrody, ale najwięcej pożarów wybucha na skutek ludzkiej lekkomyślności, a mianowicie: nieostrożności osób dorosłych.

Dość częstym zjawiskiem na terenie gminy jest wiosenne wypalanie traw w różnych ich siedliskach tj. traw na łąkach, rowach przydrożnych, wypalanie zarośli, uschniętych chwastów i resztek słomy pozostawionej na polach po zeszłorocznych zbiorach – to przyczyna wielu pożarów oraz całokształt złożonych zmian. W skutek niedostatecznej ilości czasu i maszyn, złych warunków pogodowych jesienny pokos nie zostaje sprzątnięty. Pozostawiona na pniu lub skoszona, ale niezabrana trawa hamuje wiosną tempo wzrostu młodych roślin, obniżając w wyniku tego plon siana. Utrwalił się mit, że wypalanie traw i słomy poprawia jakość gleby, jest swoistym rodzajem jej nawożenia i użyźniania. Rolnicy nadal sądzą, że ogień to „najtańszy herbicyd” do zwalczania chwastów. Tymczasem w płomieniach giną nie tylko suche źdźbła traw – roślin, ale system korzeniowy, flora oraz bakterie i grzyby, które powodują szybszą wegetację roślin. W ogniu ginie całe bogactwo przyrody.

Znaczącym źródłem zagrożenia pożarowego na terenie gminy są masywy leśne. Najbardziej zagrożone są kompleksy, w skład, których wchodzi młode (do 30lat) lasy iglaste, lasy prywatne, w których nie prowadzi się prawidłowej gospodarki leśnej. Ponadto lasy te charakteryzują się młodym drzewostanem a tym samym są narażone na powstanie pożarów.

5.5. Poważne awarie przemysłowe

Poważną awarią jest zdarzenie podczas produkcji, magazynowania czy transportu z udziałem substancji niebezpiecznych, a związane z bezpośrednim zagrożeniem chemicznym i biologicznym ludzi i środowiska. Awarie są nieprzewidywalne i dlatego możliwości ich przeciwdziałaniu są ograniczone.

Zakłady o dużym lub zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej

Prawo ochrony środowiska określa zasady kwalifikowania zakładów oraz obowiązki wynikające z prowadzenia zakładów stwarzających zagrożenie wystąpienia awarii i przewozu substancji niebezpiecznych. Na liście zakładów przemysłowych województwa mazowieckiego o *dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej w 2005r.* znajdowało się 14 zakładów, a na liście o *zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej* – 30 zakładów.

Na terenie Gminy Kałuszyn nie występują zakłady o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Transport substancji niebezpiecznych

Przebieg ważnych dróg komunikacyjnych przez gminę Kałuszyn (droga krajowa nr 2) drogi powiatowe stanowią o korzystnych warunkach dla jego rozwoju, ale też i zwiększają potencjalne możliwości zagrożeń związanych z transportem substancji niebezpiecznych.

Przez teren gminy drogą krajową Warszawa – Terespol przewożone są toksyczne środki przemysłowe (TSP) – substancje chemiczne, których właściwości chemiczno – fizyczne stwarzają zagrożenie dla środowiska, roślin i zwierząt. Występować mogą w postaci gazów, cieczy i ciał stałych.

Głównymi przewożonymi substancjami są amoniak i chlor. Odnotowuje się także fakty transportu innych niebezpiecznych środków i materiałów niebezpiecznych jak: polimery, poliestry, azot ciekły, kwasy, farby i lakiery, których transport jest monitorowany przez przewoźników oraz policję nieregularnie i bardzo rzadko.

Ponadto prowadzony jest także transport paliw płynnych i gazu, który również stwarza potencjalne zagrożenie.

Monitoring przewozów materiałów niebezpiecznych i toksycznych prowadzony jest na szczeblu wojewódzkich i powiatowych służb inspekcji, policji i straży.

5.6. Monitoring środowiska

Prowadzenie monitoringu jest systemem kontroli stanu środowiska. Pozwala ocenić jego stan oraz określić kierunki ewentualnych zmian w środowisku, a także ocenić skuteczność wprowadzanych rozwiązań i to zarówno prawnych, jak i technologiczno-technicznych. Zadaniem kontroli jest wspomaganie prawnych, finansowych i społecznych instrumentów zarządzanie środowiskiem.

Badanie stanu środowiska prowadzone jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska i koordynowane przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska.

Na terenie gminy nie ma punktów monitoringowych, badania stanu środowiska. Na terenie gminy prowadzone są tylko badania przy kontroli zakładów korzystających ze środowiska przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie Delegaturę w Mińsku Mazowieckim. Gromadzenie, przetwarzanie i udostępnianie badań pozwala ocenić stopień realizacji programu ochrony środowiska. Badania prowadzone przez WIOŚ, uzupełnione danymi innych jednostek (stacji sanitarno-epidemiologicznych, urzędów statystycznych) stanowią podstawę sporządzania różnych komunikatów, opracowań i raportów.

6. ANALIZA MOCNYCH I SŁABYCH STRON, SZANS I ZAGROŻEŃ – ANALIZA SWOT – ASPEKT ŚRODOWISKOWY

Dokonując oceny stanu środowiska na terenie Gminy Kałuszyn w poszczególnych elementach określono czynniki dla wyznaczenia celów i kierunków programowych, poprzez:

- mocne strony – pozytywne zjawiska i działania dla perspektywnego rozwoju wymagające kontynuacji,
- słabe strony – zjawiska i czynniki ograniczające możliwości rozwoju, wymagające podjęcia działań do ich zmniejszenia czy usuwania,
- szanse – naturalne warunki przyrodnicze, możliwości korzystania ze środków UE,
- zagrożenia – degradacja środowiska naturalnego w wyniku urbanizacji, brak środków na ograniczenie tego procesu.

Analiza SWOT – mocne i słabe strony Gminy Kałuszyn.

Uwarunkowania wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
Ochrona wód	
<ul style="list-style-type: none"> • Wystarczające zasoby eksploatacyjne wód podziemnych, • Naturalne warunki do budowy zbiornika retencyjnego, • Dobra jakość wód podziemnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Zagrożenia dla jakości wód płynących spowodowanych nieuporządkowaną gospodarką ściekową
Gospodarka wodno-ściekowa	
<ul style="list-style-type: none"> • Niemal 100% stopień zwodociągowania Gminy, • Wysokosprawne stacje uzdatniania wody o wystarczającej wydajności, • Rezerwa wydajności ujęć komunalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Niski procent skanalizowania terenów wiejskich.
Środowisko przyrodnicze	
<ul style="list-style-type: none"> • Rezerwat przyrody – Rezerwat Przełom Witówki • Miński Obszar Chronionego Krajobrazu • kompleksy leśnie – 23% powierzchni gminy • bogactwo szaty roślinnej • ścieżki ekologiczno-edukacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak dobrze zagospodarowanych terenów rekreacyjnych, • Niezadawalająca promocja walorów przyrodniczych gminy • mała estetyka miejscowości leżących na terenie Gminy, • brak bazy turystycznej
Ochrona atmosfery	
<ul style="list-style-type: none"> • dobra jakość powietrza atmosferycznego • brak dużych źródeł emisji • sprzyjające warunki do produkcji 	<ul style="list-style-type: none"> • niski stopień produkcji energii ze źródeł odnawialnych, • brak gazociągu, • wzrastająca emisja hałasu i gazów

<p>„czystej energii”</p> <ul style="list-style-type: none"> • możliwość budowy lokalnych systemów ciepłowniczych 	<p>spowodowana wzrostem natężenia ruchu drogowego,</p> <ul style="list-style-type: none"> • spalanie odpadów w piecach c.o.
Powierzchnia ziemi	
<ul style="list-style-type: none"> • niski stopień zużycia nawozów i herbicydów w produkcji rolnej, • przewaga tradycyjnego rolnictwa indywidualnego 	<ul style="list-style-type: none"> • zły stan urządzeń melioracji szczegółowych • występowanie „dzikich wysypisk”
Gospodarowanie zasobami środowiska	
<ul style="list-style-type: none"> • racjonalne gospodarowanie wodą, energią i paliwami • systematyczne kształcenie za pomocą różnych dostępnych środków wszystkich grup wiekowych społeczności lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczony budżet Gminy • długie i skomplikowane procedury uzyskiwania decyzji, pozyskiwania środków
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Integracja z UE i możliwość pozyskiwania środków z funduszy unijnych • kwalifikacja na listę priorytetów RPO WM zadań związanych z ochroną środowiska • postęp technologiczny i techniczny • wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa • upowszechnianie informacji o środowisku i działaniach proekologicznych • wzrost uprawnień samorządów • nawiązanie współpracy z okolicznymi Gminami i Powiatem dla rozwiązywania problemów ponadlokalnych 	<ul style="list-style-type: none"> • ciągłe zmiany obowiązującego prawa • brak przejrzystych procedur dla pozyskiwania środków z funduszy unijnych • konflikty społeczne i ekologiczne związane z projektowaną infrastrukturą, w tym dla poprawy środowiska • brak spójnych rozwiązań instytucjonalnych w zakresie ochrony środowiska • niedostateczna świadomość ekologiczna społeczeństwa

Celem analizy mocnych i słabych stron jest wypracowanie określonych zadań i niezbędnych do podjęcia działań, które umożliwiają realizację *Programu ochrony środowiska*.

7. CEL NADRZĘDNY, CELE GŁÓWNE I PRIORYTETY POLITYKI EKOLOGICZNEJ GMINY KAŁUSZYN

Brak aktualizacji programu powiatowego uniemożliwia odniesienie się do celów w nim określonych. Podstawowym celem wynikającym z I edycji programu powiatowego oraz programów wyższych szczebli i w końcu polityki ekologicznej państwa jest poprawa stanu czystości środowiska, choć formułowana w różnych dokumentach w odmienny sposób.

Zaktualizowany program ochrony środowiska województwa mazowieckiego na lata 2007-2010 z perspektywą do 2014r. określił cel nadrzędny polityki ekologicznej województwa, którym jest: ochrona walorów przyrodniczych i poprawa standardów środowiska.

Powyższy cel szczegółowy stanowi podstawę określenia celów głównych *Programu* na poziomie gminy Kałuszyn, których realizacja ma zapewnić:

- Zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska w zakresie wód powierzchniowych i podziemnych, gleb, odpadów, powietrza atmosferycznego i hałasu,
- Ograniczenie wydobycia kopalin do ściśle określonych miejsc,
- Rekultywację wyrobisk pożwirowych,
- Oszczędne gospodarowanie materiałami, wodą i energią,
- Wzrost poziomu wiedzy ekologicznej w zakresie edukacji ekologicznej w społeczeństwie i w prowadzonej działalności gospodarczej.

Z analizy polityki ekologicznej, w tym lokalnej, określa się priorytety ekologiczne dla gminy Kałuszyn, a mianowicie:

- Ochronę zasobów wodnych, przed skażeniami i zanieczyszczeniami,

- Ochronę powietrza atmosferycznego przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze spalania odpadów w piecach c.o.,
- Ochronę i zwiększanie zasobów przyrody, w tym różnorodności biologicznej.

Poprawa stanu środowiska na terenie gminy wymaga również realizacji zadań w zakresie:

- Poprawy świadomości ekologicznej,
- Wyegzekwowania od mieszkańców i podmiotów gospodarczych obowiązków wynikających z Planu Gospodarki Odpadami Gminy Kałuszyn oraz niniejszego Programu.

8. DŁUGOTERMINOWA POLITYKA NA LATA 2011-2018: CELE I KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA

Poprawa stanu środowiska wymaga prowadzenia polityki ekologicznej przy wyznaczeniu kierunków działań dla osiągnięcia wyznaczonych celów.

Zestawienie celów głównych, długoterminowych, strategicznych oraz kierunków działań:

L.p.	Cele długoterminowe	Cele strategiczne do 2018r.	Kierunki działań
Cel główny: Zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska			
1.	Kontynuowanie działań związanych z poprawą jakości wód	Utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa kanalizacji sieciowych i wspieranie budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków w zabudowie rozproszonej • Wspieranie działań ograniczających negatywny wpływ rolnictwa na jakość wód powierzchniowych • Objęcie jak największej ilości

			nieczystości ciekłych zgromadzonych w szambach oczyszczeniem ich w oczyszczalni ścieków w Olszewicach
2.	Kontynuacja działań związanych z ochroną powierzchni ziemi	Zapobieganie degradacji powierzchni ziemi	<ul style="list-style-type: none"> • Likwidacja powstających dzikich wysypisk • Wspieranie odbudowy systemów melioracyjnych • Promowanie ekologicznego rolnictwa • Zakaz wypalania traw • Ograniczenie wydobycia kopalin na terenie gminy • rekultywacja powstałych wyrobisk poźwirowych
3.	Racjonalna gospodarka odpadami	Minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów	*szczegółowe informacje w aktualizacji Planu Gospodarki Odpadami Gminy Kałuszyn
4.	Kontynuacja działań związanych z poprawą jakości powietrza atmosferycznego	Osiągnięcie standardów jakości powietrza atmosferycznego	<ul style="list-style-type: none"> • Promowanie ekologicznych paliw i odnawialnych źródeł energii • Modernizacja kotłowni w obiektach użyteczności publicznej • Ograniczenie spalania odpadów w piecach c.o.
5.	Kontynuacja działań związanych z ochroną przed hałasem	Ograniczenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Propagowanie i stosowanie rozwiązań technicznych i organizacyjnych zapobiegających powstawaniu i przenikaniu hałasu

			do środowiska
II. Cel główny: Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii oraz rozwój proekologicznych form działalności			
1.	Racjonalne gospodarowanie wodą	Zwiększenie zasobów wód powierzchniowych i podziemnych	<ul style="list-style-type: none"> • Propagowanie oszczędnego korzystania z wody • Budowa zbiornika retencyjno-rekreacyjnego „Karczunek” • Rozwój małej retencji
2.	Zrównoważone wykorzystanie energii	Zmniejszenie energochłonności i wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii	<ul style="list-style-type: none"> • Upowszechnianie wykorzystania odnawialnych źródeł energii • Promocja i stosowanie paliw ekologicznych nośników energii
3.	Prowadzenie proekologicznej polityki w dziedzinie transportu	Zmniejszenie presji środków transportu na środowisko naturalne	<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie warunków dla rozwoju ruchu rowerowego.
4.	Rozwój lokalnej gospodarki	Rozwój proekologicznych form działalności	<ul style="list-style-type: none"> • Promowanie rolnictwa proekologicznego • Promocja i wspieranie rozwoju agroturystyki • Budowa i rozbudowa infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej • Promowanie podmiotów gospodarczych posiadających certyfikaty jakości.
III. Cel główny: Utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych			
1.	Ochrona dziedzictwa przyrody, w szczególności bioróżnorodności	Utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych	<ul style="list-style-type: none"> • Określenie obszarów predysponowanych do objęcia ochroną • Kontynuacja budowy ścieżek ekologiczno-edukacyjnych na obszarach leśnych i terenach chronionego

			<p>krajobrazu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ochrona zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych.
IV. Cel główny: Poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego			
1.	Zmniejszenie ryzyka szkód w środowisku	Ochrona przeciwpożarowa i zapewnienie bezpiecznego transportu substancji niebezpiecznych	<ul style="list-style-type: none"> • Propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu • Dopuszczenie jednostek OSP w sprzęt ratownictwa pożarniczego i chemicznego • Prowadzenie stałej informacji dla społeczeństwa o zagrożeniach powstających przy przewozie substancji niebezpiecznych
V. Cel główny: Podnoszenie wiedzy ekologicznej			
1.	Ustawiczne kształcenie społeczeństwa w zakresie edukacji ekologicznej	Wzrost świadomości ekologicznej administracji i społeczeństwa	<ul style="list-style-type: none"> • Szkolenie pracowników w zakresie edukacji ekologicznej, • Podejmowanie decyzji o realizacji inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska we współpracy z lokalnymi samorządami i organizacjami pozarządowymi • Kontynuowanie akcji promocyjnych i konkursów w zakresie ekologii • Organizowanie masowych szkoleń i działań na rzecz wzrostu świadomości ekologicznej społeczności lokalnej
		Systematyczna poprawa zarządzania	<ul style="list-style-type: none"> • Stały monitoring

		ochroną środowiska	środowiska, • Ścisła współpraca w zakresie ochrony środowiska z jednostkami i organizacjami społeczności lokalnej.
--	--	--------------------	---

9. Harmonogram działań krótkoterminowych

Krótkoterminowy harmonogram realizacyjny *Programu* na lata 2011-2014

Zadanie	Koszt zadania (tys. zł)	Lata realizacji				Źródła finansow.
		2011	2012	2013	2014	
I. Zmniejszenie zanieczyszczeń środowiska						
I.1. Osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych						
Rozbudowa kanalizacji na terenie Gminy	1930	30	800	1000	100	Budżet gminy, WFOŚiGW Środki unijne
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich	450	-	150	150	150	WFOŚiGW
Utrzymanie właściwego stanu systemu zaopatrzenia mieszkańców w wodę	380	15	50	300	15	Budżet gminy, fundusze ekologiczne, środki UE
Koszty realizacji	2760	45	1000	1450	265	
I.2. Zapobieganie degradacji powierzchni ziemi						
Likwidacja miejsc nielegalnego składowania odpadów	Koszty bieżące	Działania doraźne w zależności od potrzeb				Budżet gminy
Organizowanie działań promujących minimalizację powstających odpadów oraz selektywną zbiórkę odpadów	8	2	2	2	2	Budżet gminy
Koszty realizacji	8	2	2	2	2	
I.3. Osiągnięcie standardów jakości powietrza atmosferycznego						
Modernizacja kotłowni w	60	-	-	-	60	Budżet gminy Środki unijne

obiektach użyteczności publicznej						
Edukacja ekologiczna w zakresie spalania odpadów w piecach c.o.	4	1	1	1	1	Budżet gminy
Promowanie paliw ekologicznych i odnawialnych źródeł energii	4	1	1	1	1	Budżet gminy
Koszty realizacji	68	2	2	2	62	
II. Zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii oraz rozwój proekologicznych form działalności						
II.1. Zmniejszenie deficytu wód powierzchniowych i podziemnych						
Budowa zbiornika retencyjno- rekreacyjnego „Kałuszyn”	3100	1350	1750	-	-	Budżet gminy WFOŚiGW
Budowa wodociągu w Marysinie	600	-	-	600	-	Budżet gminy Środki unijne
Koszty realizacji	3700	1350	1750	600	-	
III. Utworzenie spójnego systemu obszarów chronionych						
Określenie obszarów predysponowanych do objęcia ochroną prawną	5	-	5	-	-	Budżet gminy
Objęcie części obszarów o wysokich walorach przyrodniczych ochroną prawną	10	-	-	5	5	Budżet gminy
Koszty realizacji	15	-	5	5	5	
IV. Poprawa stanu bezpieczeństwa ekologicznego						
Propagowanie zasad przeciwdziałania zagrożeniu pożarowemu		Zadanie ciągłe we współpracy z jednostkami OSP				Budżet gminy, państwa
Kształtowanie postaw społeczeństwa w sytuacji wystąpienia nadzwyczajnych awarii (szkolenia i ćwiczenia)		Zadanie ciągłe we współpracy z jednostkami OSP				Budżet gminy, państwa
V. Podnoszenie poziomu wiedzy ekologicznej						
Propagowanie tematyki ekologicznej na		Zadanie ciągłe				Budżet gminy

stronie internetowej Kałuszyna, tablicach ogłoszeń i lokalne media oraz poprzez ulotki i foldery informacyjne						
Propagowanie postaw ekologicznych poprzez organizacje konkursu na Najładniejszą posesję, udział w akcji Sprzątanie świata, pomoc szkołom i przedszkolom w konkursach ekologicznych			Zadanie ciągłe			WFOŚiGW Budżet gminy
Uczestnictwo pracowników UM w szkoleniach z zakresu ochrony środowiska			Zadanie ciągłe			Budżet gminy
VI. Rozwój proekologicznych form działalności gospodarczej						
Działalność informacyjna w zakresie programów rolno-środowiskowych			Zadanie ciągłe			Budżet gminy
Promocja walorów przyrodniczo-turystycznych gminy	8	2	2	2	2	WFOŚiGW
Koszt realizacji	8	2	2	2	2	
Łączne koszty realizacji w latach 2011-2014	6559	1401	2761	2061	336	

Jak wynika z powyższego harmonogramu koszt ogółem zadań przyjętych do realizacji na lata 2011-2014 wyniesie **6.559 tys. zł.**

Poniżej zestawiono zadania, które w ramach realizacji Programu planowane są na okres perspektywiczny 2015-2018. Przy czym należy zaznaczyć, że na tym etapie łatwiej można określić zadania niż ich koszty.

Realizacja Programu i osiągnięcie założonych celów wymaga, poza określeniem konkretnych zadań zabezpieczenia środków finansowych. Przyjęte zadania, w znakomitej większości zakładają realizację poszczególnych zadań w oparciu o finansowanie pozyskanych funduszy unijnych.

Jak wynika z powyższego zestawienia planowane nakłady na zadania ochrony środowiska lub zadania mające wpływ na poprawę stanu środowiska są wysokie.

Przedsięwzięcie budowa zbiornika „Karczunek”, która została rozpoczęta na początku 2011 roku ma duże znaczenie nie tylko lokalne. Zbiornik prócz funkcji rekreacyjnej, poprawy stosunków wodnych w glebach położonych w zasięgu jego oddziaływania, będzie pełnił funkcję zbiornika retencyjnego.

Kolejnym bardzo ważnym zespołem zadań jest poprawa złego stanu dróg gminnych. Nie są to przedsięwzięcia bezpośrednio i wyłącznie związane z ochroną środowiska, nie mniej jednak wpłyną na poprawę stanu powietrza atmosferycznego i znacznie ograniczą hałas emitowany do środowiska (nowe nawierzchnie z zastosowaniem technologii ograniczających emisje pyłów i hałasu).

Bardzo ważnym zagadnieniem jest kontynuowanie budowy kanalizacji na terenach wiejskich oraz przydomowych oczyszczalni ścieków w budynkach zagrody rozproszonej. Przedsięwzięcie to uchroni gleby, wody powierzchniowe i podziemne przed zanieczyszczeniem.

Z tych względów zadania te zostały umieszczone w niniejszym programie, choć istnieje realne zagrożenie ich wykonania ze względu na zależność realizacji tych inwestycji od przyznanych środków unijnych.

Być może realizacja wielu zadań zostanie przesunięta w czasie lub też zostaną w międzyczasie zmienione ich zakresy. Z tych względów podchodząc realnie do problemu pozyskania środków z powyższego zestawienia wyodrębnia się zadania, które będą finansowane z budżetu gminy i środków unijnych jednostek oraz dofinansowane z funduszy ochrony środowiska lub przy udziale pożyczek bankowych.

10. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM I KONTROLA REALIZACJI PROGRAMU

Zarządzanie Programem należy realizować zgodnie z kompetencjami i obowiązkami podmiotów zarządzających w układzie poziomym gminnego.

10.1. Instrumenty zarządzania realizacją programu

Zarządzanie realizacją programu może odbywać się za pomocą określonych instrumentów:

- prawnych,
- społecznych,
- finansowych.

Sprawne i efektywne zarządzanie programem wymaga wykorzystania w trakcie jego realizacji wszystkich wymienionych instrumentów.

Instrumenty prawne:

- pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii (pozwolenia zintegrowane, na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, emitowanie hałasu, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, pobór wody, wytwarzanie odpadów),
- zezwolenia na odzysk, unieszkodliwianie i transport odpadów,
- oceny i informacje dotyczące m. In. jakości powietrza, wód powierzchniowych i podziemnych, stanu akustycznego środowiska,
- rejestry m. innymi: obiektów ochrony przyrody,
- raporty m.in.: o oddziaływaniu na środowisko,
- programy np. ochrony powietrza,
- plany (m.in. gospodarki odpadami, plany ochrony przeciwpowodziowej),

w tym instrumenty prawa lokalnego:

- Strategia Rozwoju Gminy Kałuszyn do 2020 roku,
- Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Strategia rozwoju gminy jest podstawowym dokumentem w zakresie planowania i programowania jej rozwoju, natomiast Program Ochrony Środowiska jest długoterminowym planem polityki ekologicznej gminy do 2018 roku i programem operacyjnym na lata 2011-2014.

Instrumenty prawne stanowią bezpośrednie narzędzia regulacji poprzez wprowadzanie aktami prawa standardów o charakterze ogólnym (monitoring, sprawozdawczość), standardy ochrony i jakości środowiska poszczególnych elementów i kontrolę ich osiągania.

Instrumenty społeczne:

Realizacja Programu uzależniona jest w znacznym stopniu od zgody społecznej i aktywnego udziału społeczeństwa oraz współpracy różnych grup społecznych.

Ważnym elementem efektywnej realizacji programu jest:

- współdziałanie w oparciu m.in. o konsultacje społeczne, współpracę samorządów lokalnych,
- edukacja ekologiczna kształtująca świadomość ekologiczną społeczeństwa poprzez szkolenia specjalistyczne, kształcenie kadry, kampanie edukacyjne, dostępność do informacji o środowisku itp.

Instrumenty finansowe – są nimi:

- opłaty za korzystanie ze środowiska,
- administracyjne kary pieniężne,
- odpowiedzialność cywilna, karna i administracyjna,
- pożyczki i dotacje z funduszy ochrony środowiska.

10.2. Monitoring realizacji programu

Realizacja programu może być kontrolowana poprzez prowadzenie: monitoringu jakości środowiska i monitoringu polityki środowiskowej.

Monitoring jakości środowiska

Prowadzony jest głównie przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska (na terenie gminy Kałuszyn przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie Delegaturę w Mińsku Mazowieckim) w ramach Państwowego

Monitoringu Środowiska, natomiast monitoring badania jakości wód podziemnych w ramach sieci krajowej prowadzi Państwowy Instytut Geologiczny.

Prowadzenie monitoringu umożliwi pozyskiwanie, gromadzenie i przetwarzanie danych o środowisku oraz ich udostępnianie. Monitoringiem objęte są wszystkie elementy środowiska i stanowi on podstawę oceny efektywności wdrażania Programu.

Monitoring polityki środowiskowej

Wdrażanie Programu podlega bieżącej ocenie, (co 2 lata raport z wykonania) poprzez:

- określenie stopnia wykonania przyjętych zadań,
- określenie stopnia realizacji założonych celów,
- analizy przyczyn zaistniałych rozbieżności pomiędzy celami i efektami, która będzie podstawą założeń do kolejnej aktualizacji Programu.

Obowiązujące przepisy prawa zapewniają społeczeństwu pełny dostęp do informacji o środowisku i jego ochronie przy pomocy nowoczesnych środków komunikowania się. Organy administracji mają też obowiązek udostępniania informacji w swojej siedzibie i w formie pisemnej na wniosek (odpłatnie).

10.3. Wskaźniki skuteczności realizacji programu

Oceny realizacji planu można dokonać na podstawie odpowiednio dobranych wskaźników. Są to:

- wskaźniki presji wywieranej na środowisko. Odnoszą się do działalności zmniejszającej ilość zasobów środowiska lub wpływających na jego jakość. Wyróżnia się presję bezpośrednią (wyrażoną emisją zanieczyszczeń lub konsumpcji zasobów środowiska) i pośrednią (opisującą działalność prowadzącą do wywierania presji bezpośredniej),
- wskaźniki stanu odnoszą się do jakości środowiska i jakości zasobów, powinny umożliwiać ocenę stanu środowiska i zmian postępujących w czasie,

- wskaźniki reakcji określają stopień, w jakim społeczeństwo zainteresowane jest stanem środowiska. Reakcje społeczne mogą prowadzić w efekcie do ograniczenia, opanowania lub uniknięcia negatywnych oddziaływań na środowisko lub powstrzymania degradacji środowiska.

11. FINANSOWANIE ZADAŃ ŚRODOWISKOWYCH

11.1. Analiza możliwości pozyskania środków na realizację programu

Warunkiem wdrożenia programu polityki ekologicznej jest posiadanie określonych środków finansowych. Środki na ochronę środowiska mogą pochodzić z następujących źródeł:

- Budżet Państwa,
- Środki własne z budżetu gminy,
- Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Fundusze UE,
- EkoFundusz,
- Kredyty udzielane na preferencyjnych warunkach i komercyjne kredyty bankowe.

Środki własne

Realizacja Programu wymaga zawsze udziału własnych środków gminy, co jest niezbędnym warunkiem do uzyskania określonych dotacji.

Władze Gminy chcąc zapewnić równoważny rozwój gminy przy realizacji przyjętych wcześniej programów strategicznych i uwzględnieniu możliwości pozyskania środków finansowych z oferowanych przez Unię Europejską przyjęły do realizacji szeroki, ale i potrzebny zakres zadań do wykonania z zakresu ochrony środowiska.

Nie mniej jednak, jak wspomniano w punkcie 9. Programu, możliwości dotrzymania zakładanych terminów realizacji zadań są zależne od pozyskanych środków z zewnątrz.

